

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windparken Tolhuislanden en Nieuwleusen-west

**Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport**

6 mei 2009 / rapportnummer 2232-38

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

Tolhuiswind B.V. en Westenwind Dalfsen B.V. zijn beide voornemens om ieder vier windturbines met een capaciteit van drie megawatt per turbine te realiseren. Het gaat om twee lijnopstellingen, geprojecteerd aan beide zijden van de spoorlijn Zwolle-Meppel. Voor deze initiatieven moeten de bestemmingsplannen van de gemeente Zwolle en de gemeente Dalfsen gewijzigd worden.

De gemeenten zijn van mening dat in strikt juridische zin geen m.e.r.¹- (beoordelings)plicht geldt. Toch is gekozen om een m.e.r.-beoordelingsprocedure te doorlopen. Binnen deze procedure is een aanmeldingsnotitie geschreven en is de Commissie voor de m.e.r. gevraagd om hier advies over te geven.

Later bleek de m.e.r.-beoordelingsprocedure in dit geval niet de juiste procedure. Er is besloten een plan-m.e.r.-procedure te doorlopen. De Commissie is gevraagd te adviseren ten aanzien van de reikwijdte en het detailniveau (R & D) van het plan-MER en daarbij de reeds toegezonden aanmeldingsnotitie te beschouwen als een ontwerp-notitie reikwijdte en detailniveau. In dit advies wordt de term 'aanmeldingsnotitie' dan ook niet meer gehanteerd. Er wordt gesproken over de 'Notitie Reikwijdte en Detailniveau'.²

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat het MER voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een onderbouwing van nut en noodzaak van het voornemen;
- een afweging tussen locaties op basis van milieuoverwegingen;
- de score van alternatieven op windaanbod, landschap, leefomgeving en natuur.

Het MER moet een publieksvriendelijke samenvatting bevatten, voorzien van overzichtelijk en 'leesbaar' kaartmateriaal. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

2. ACHTERGROND

2.1 Nut en noodzaak

Beschrijf nut en noodzaak van het voornemen. De aanleiding voor de gemeente Zwolle zoals opgenomen in de Notitie R & D kan overgenomen worden in het MER. De Commissie adviseert om ook het nut en de noodzaak voor de gemeente Dalfsen inzichtelijk te maken.

¹ 'M.e.r.' staat voor de procedure van milieueffectrapportage. 'MER' staat voor het milieueffectrapport.

² Zie bijlage 1 voor informatie over de m.e.r.-procedure en de werkwijze van de Commissie m.e.r. Zie bijlage 2 voor een overzicht van de ingediende zienswijzen die de Commissie bij haar advisering heeft betrokken.

Betrek de vermeden emissies³ bij de beschrijving van nut en noodzaak. Geef een zo goed mogelijke schatting van de hoeveelheid emissies door de huidige, niet duurzame energieopwekking uit fossiele brandstoffen die vermeden worden als het voornemen wordt gerealiseerd. Gebruik ter bepaling van de CO₂-emissiereductie de getallen uit het Protocol Monitoring Duurzame Energie.

Geef aan in hoeverre het voornemen bijdraagt aan de gemeentelijke en provinciale doelstellingen voor duurzame energie en emissiereducties.

2.2 Wet- en regelgeving en beleid

Beschrijf welke wet- en regelgeving en welk beleid van toepassing is op het voornemen. Geef aan welke randvoorwaarden hierdoor aan het voornemen worden gesteld. De Commissie denkt bijvoorbeeld aan:

- het Streekplan Overijssel 2000+, inclusief de partiële herziening
- de (ontwerp) Omgevingsvisie, die het streekplan zal vervangen
- de provinciale BLOW-doelstelling
- de Nota Ruimte
- Energie in Zwols beleid, gemeente Zwolle
- Startnotitie klimaat en duurzaamheid, gemeente Dalfsen
- Natuurbeschermingswet 1998

Ook kan in het MER beschreven worden hoe het voornemen past binnen de visie van de Rijksadviseur voor het Landschap, beschreven in “Windturbines in het Nederlandse landschap”.⁴

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

In het MER dient de voorgenomen activiteit beschreven te worden, alsmede de daarvoor redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven.

3.1 Locatiealternatieven

3.1.1 Provinciaal locatieonderzoek

In 2003 is een provinciaal locatieonderzoek uitgevoerd.⁵ Hieruit zijn verschillende kansrijke gebieden voor windenergie gekomen, waaronder het gebied Tolhuislanden in de gemeente Zwolle en de gebieden Nieuwleusen-west en Dalfserveld in de gemeente Dalfsen. Deze gebieden zijn als ‘zoekgebied’ respectievelijk ‘kansrijk zoekgebied windenergie’ opgenomen in een partiële herziening van het streekplan⁶ en in de Ontwerp Omgevingsvisie⁷. Naast de drie gebieden in Zwolle en Dalfsen zijn alleen Dedemsvaart-zuid in de gemeente

³ Bij vermeden emissies kan naast CO₂ ook gekeken worden naar vermeden emissies van bijvoorbeeld PM₁₀, NO_x en SO₂.

⁴ Sijmons, D., Windturbines in het Nederlandse landschap, Atelier Rijksbouwmeester, 2007.

⁵ Royal Haskoning, april 2003, Windenergie in Noordoost Overijssel, Voorstellen voor een beleidsvisie en toetsingskader voor plaatsing van windturbines in Noordoost Overijssel.

⁶ Wijziging in het streekplan Overijssel 2000+, Windenergie, 14 september 2005. Kaart 19A, Windenergie, vastgesteld door Provinciale Staten d.d. 14 september 2005.

⁷ Ontwerp Omgevingsvisie, Visie en uitvoeringsprogramma voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de provincie Overijssel, november 2008, pagina 124.

Hardenberg en Staphorst-zuid in de gemeente Staphorst aangewezen als kansrijk zoekgebied.

De Commissie vindt dat de relevante milieuoverwegingen zijn meegewogen in het locatieonderzoek uit 2003. Het criterium windaanbod had een zwaardere wegingsfactor (een 3 in plaats van een 1) mogen krijgen, omdat het windaanbod via de energieopbrengst, naast de financiële haalbaarheid ook de milieuwinst bepaald.⁸ Als dit was gedaan, hadden de kansrijke gebieden in Zwolle en Dalfsen nog hoger gescoord. De Commissie vindt het gezien de uitkomsten van het provinciale locatieonderzoek en het windaanbod logisch dat de gemeenten zich in hun locatiekeuzeproces beperken tot de kansrijke gebieden binnen hun gemeentegrens.

3.1.2 Locatiekeuze binnen de kansrijke gebieden

In de Notitie R & D is aangegeven dat de voorkeurslocatie voor de acht windturbines een lijnopstelling aan weerszijden van het spoor Zwolle-Meppel is. Maak het locatiekeuzeproces dat heeft geleid tot deze voorkeurslocatie inzichtelijk. Geef aan of er nog andere kansrijke alternatieven zijn.⁹ Geef daarbij aan hoe de voorkeurslocatie en de alternatieven scoren op de aspecten:

- windaanbod en specifieke energieopbrengst
- landschap
- hinder voor omwonenden
- natuur

De provinciale doelstelling op het gebied van windenergie is verhoogd van 30 naar 80 Megawatt. Er zijn slechts vijf kansrijke zoekgebieden aangewezen in de (ontwerp) Omgevingsvisie. Het is aannemelijk dat er in de (nabije) toekomst nieuwe initiatieven ontstaan voor de plaatsing van windturbines in de gebieden Tolhuislanden, Dalfserveld en Nieuwleusen-west. De Commissie adviseert om in te gaan op de vraag of het voorgestelde alternatief dan wel andere alternatieven kunnen leiden tot een suboptimale inrichting van de beschikbare ruimte voor windenergie in deze drie kansrijke gebieden. Dit met het doel om inzichtelijk te maken of de alternatieven beperkingen kunnen opleggen aan toekomstige initiatieven. Hierbij kan bijvoorbeeld nagegaan worden of verlenging van de opstellingen in Noordelijke en/of Zuidelijke richting mogelijk is.

3.1.3 Varianten

De Notitie R & D geeft aan dat onder andere voor de lijnopstelling langs het spoor is gekozen, omdat hiermee samenhang met een infrastructureel element wordt gecreëerd. De Commissie beseft dat dit een beeldkwaliteitseis is uit de partiële herziening van het streekplan. Zij is echter van mening dat opstelling in lijnen vanuit landschappelijk oogpunt alleen zinvol is, als er in het landschap ook lineaire elementen van een vergelijkbare maatvoering aanwezig zijn, zoals grote sluizencomplexen of zeedijken. Langs het spoor is dat niet het geval, waardoor er niet of nauwelijks gesproken kan worden van landschappelijke samenhang. De spoorlijn en de hoogspanningslijn zijn im-

⁸ Een 10% hoger windaanbod levert ongeveer een 20% hogere energieopbrengst (=milieuwinst).

⁹ Te denken valt aan een alternatief langs de rijksweg A28 (zie het provinciale locatieonderzoek), het alternatief weergegeven op p. 6 van de Notitie R & D en een alternatief in de overblijvende ruimtes na toepassing van filters inclusief geluidhindercirkels met een turbineopstelling in een grid volgens dichtste bolstapelning (zie het voorbeeld van open ruimten in het provinciale locatieonderzoek op de kaart tussen pagina 28-29). Voor een uitleg over het begrip 'dichtste bolstapelning' wordt verwezen naar bijlage 5 in het richtlijnenadvies voor het demonstratiepark Near Shore Windpark (projectnr. 1287). Dit is te vinden op de website www.commissiemer.nl.

mers veel kleinere elementen in het landschap dan de windturbines (126 meter¹⁰).

Beschrijf of er voor de alternatieven opstellingsvarianten bestaan (bijvoorbeeld een zigzag-patroon) die een hogere energieopbrengsten geven en mogelijk ook minder milieueffecten hebben.

3.2 Referentiesituatie en autonome ontwikkeling

In het MER worden de milieueffecten van het voornemen vergeleken met de referentiesituatie. De referentiesituatie bestaat uit de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied (huidige situatie) en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling.¹¹

3.3 Vergelijking van alternatieven

De alternatieven en varianten die worden onderzocht, worden vergeleken met de referentiesituatie én met elkaar. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve (milieu)effecten van de voorgenomen initiatieven en de alternatieven verschillen.

Naast een vergelijking van effecten in absolute zin, dient ook een vergelijking van de relatieve effecten plaats te vinden, dat wil zeggen de effecten per eenheid van opgewekte energie (kWh). Dit is van belang omdat niet alle alternatieven dezelfde energieopbrengst zullen hebben.

4. MILIEUASPECTEN

In het plan-MER dient op globaal niveau aangegeven te worden welke effecten de verschillende alternatieven en varianten hebben op de in de navolgende paragrafen behandelde milieuaspecten.

4.1 Windaanbod

Windaanbod is de cruciale factor voor de energieopbrengst en de vermeden emissies en daarmee belangrijk voor het nut en de noodzaak van het voornemen (zie § 2.1).

Beschrijf in het MER hoe de alternatieven scoren op windaanbod en specifieke opbrengst¹² en wat de totale te verwachten energieopbrengst is van de alternatieven.

¹⁰ Uitgaande van een masthoogte van 85 meter en een rotordiameter van 82 meter.

¹¹ Neem in de autonome ontwikkeling in ieder geval de geplande veehouderij mee waarnaar verwezen wordt in zienswijze 2.

¹² De specifieke energieopbrengst is de energieopbrengst per m² rotoroppervlak.

4.2 Landschappelijke inpassing

Breng in het MER de landschappelijke gevolgen van de alternatieven en varianten in beeld. Onderzoek daarvoor hoe de nieuwe configuraties van windturbines zich verhouden tot de bestaande patronen in het landschap. Als ondersteuning van het onderzoek kunnen visualisaties worden gebruikt.

Zoals in § 3.1.3 is aangegeven, is de Commissie van mening dat er een groot verschil in karakteristiek en maatvoering is tussen hoge windturbines van circa 126 meter en kleinere en/of lagere elementen in het landschap, zoals wegbepanting, bebouwing, hoogspanningslijn, een spoorlijn of een autosnelweg.

In het MER kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van beoordelingscriteria zoals:

- een eigen karakteristiek van de opstelling, bijvoorbeeld door een opstelling als groep van zeer grote puntelementen;
- in waarde laten van bestaande landschapspatronen;
- een rustig en regelmatig beeld.

4.3 Hinder voor omwonenden

4.3.1 **Geluid**

In de Notitie R & D is gewerkt met geluidcirkels om te bepalen welke locaties vanuit het aspect geluidhinder mogelijk zijn. Deze methode kan ook in het MER gehanteerd worden. Echter, de cirkels in de Notitie R & D hebben een diameter van 350 meter. Het is niet duidelijk waarop dit is gebaseerd. Onderbouw deze diameter in het MER of bepaal opnieuw de grootte van de geluidcirkels, gebaseerd op de windsnelheidsgewogen contour van 40 dB(A).

Neem in het MER een overzicht op waarin per alternatief en variant overzichtelijk het aantal hindergevoelige bestemmingen en het oppervlak binnen de windsnelheidsgewogen 40 dB(A) contour wordt weergegeven.

4.3.2 **Overig**

Ga kort na of de alternatieven realiseerbaar zijn met het oog op slagschaduw en externe veiligheid.

4.4 Natuur

In de Notitie R & D is gedetailleerd onderzoek uitgevoerd naar de natuureffecten van vier windturbines naast het spoor in Tolhuislanden. In het MER dienen de natuureffecten van de verschillende alternatieven beschouwd te worden. Dit kan op een globaler niveau dan het reeds uitgevoerde onderzoek.

Ga in op:

- het ruimtebeslag en de verstoring van weidevogels
- de effecten op broed- en niet-broedvogels uit het Natura 2000-gebied Zwarte Water en Vecht (aanvaringen, barrièrewerking en verstoring leefgebied)

Ga per alternatief kort na of in de nabijheid van de alternatieven gemeenschappelijke vogelslaapplaatsen zijn gelegen. Dit is relevant, omdat vogels ook met slechte zichtbaarheid naar hun slaapplaats vliegen en de kans op aanvaringsrisico's dan groter is.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Tolhuiswind B.V. en Westenwind Dalfsen B.V.

Bevoegd gezag: gemeenteraden van Zwolle en Dalfsen

Besluit: wijziging bestemmingsplannen

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: D22.2

Activiteit: oprichten van een windpark

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- aanmeldingsnotitie
- rapport windenergie in Noordoost Overijssel, van april 2003 door Royal Haskoning
- partiële herziening streekplan Overijssel 2000+

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in: Staatscourant nummer 68 van 8 april 2009

advies aanvraag: 2 maart 2009

advies reikwijdte en detailniveau: 6 mei 2009

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de notitie reikwijdte en detailniveau als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

drs. ing. A. van Beek

ir. N.G. Ketting (voorzitter)

drs. B. Korf

mr. drs. M.A. Poortinga (secretaris)

ir. P. Vrijlandt

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Provincie Overijssel
2. Gemeente Dalfsen
3. N.V. Nederlandse Gasunie
4. Brandweer Regio IJssel Vecht
5. Waterschap Groot Salland
6. VROM-Inspectie
7. Prorail
8. GGD Regio IJssel-Vecht
9. TenneT TSO B.V.
10. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Regio Oost

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport windparken Tolhuislanden en Nieuwleusen-west

Tolhuiswind B.V. en Westenwind Dalfsen B.V. zijn beide voornemens om ieder vier windturbines met een capaciteit van drie megawatt per turbine te realiseren. Het gaat om twee lijnopstellingen, geprojecteerd aan beide zijden van de spoorlijn Zwolle-Meppel. Voor deze initiatieven moeten de bestemmingsplannen van de gemeente Zwolle en de gemeente Dalfsen gewijzigd worden.

ISBN: 978-90-421-2725-8

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

